

Psichoedukacinės medžiagos apie psichologinę įtampą platinimas tėvams ir vaikams

Instrukcijos pirminio kontakto pareigūnams,
dirbantiems priėmimo tarnyboje

Apie instrukcijas

Kas užfiksuota šiose instrukcijose?

Šios instrukcijos pridedamos prie pagalbos sau priemonių rinkinio, kurį parengė EUAA kaip rekomendacinio paketo dėl **tarptautinės apsaugos prašytojų psichikos sveikatos ir gerovės** dalį. Pagalbos sau priemonėmis tarptautinės apsaugos prašytojai gali naudotis savarankiškai, jei jie yra raštingi, nenori ar jiems nereikia jų gyvenamojoje vietoje dirbančių pareigūnų patarimų.

Šiose instrukcijose kalbama apie kišeninius vadovus:

- [Kaip galiu padėti savo vaikui sunkiu metu?](#)
 - Tėvams skirta pagalbos sau priemonė
- [Kaip elgtis situacijose, kai tėvai atrodo liūdni, susirūpinę ar pikti?](#)
 - Vaikams skirta pagalbos sau priemonė
- [Kaip elgtis, kai draugas, brolis ar sesuo liūdi, pyksta ar elgiasi pavojingai?](#)
 - Tarpusavio pagalbos sau priemonė

Kam buvo parengtos šios instrukcijos?

Šiomis instrukcijomis padedama pirmojo kontakto pareigūnams, dirbantiems priėmimo skyriuose, informuoti prieglobsčio prašančius tėvus, vaikus ir jaunuolius apie tai, kaip padėti šeimos nariams ir bendraamžiams sunkiu metu, įskaitant tuos atvejus, kai psichologinė įtampa yra didelė ir yra susikaupusios potencialios traumos.

Kaip šios instrukcijos parengtos?

Šiuo dokumentu papildomas pirmiau minėtas kišeninių vadovų rinkinys, kurį parengti padėjo

Belgijos, Vokietijos, Graikijos, Nyderlandų ir Švedijos ekspertai. Kišeninius vadovus išbandė tarptautinės apsaugos prašytojai, tarpininkai ir pabėgėliai, daugiausia gyvenantys Graikijoje ir Nyderlanduose. Išbandžiusieji vadovus nurodė, kad reikalingos instrukcijos, kurios padėtų platinti kišeninius vadovus.

Kam skirtos šios instrukcijos?

Nors kišeninius vadovus gali tiesiogiai naudoti prieglobsčio prašantys tėvai, vaikai ir nelydimi vaikai, kad padėtų savo šeimos nariams ir bendrakeleiviams, šios instrukcijos skirtos **specialistams**. Jos skirtos pirmojo kontakto darbuotojams, dirbantiems priėmimo skyriuose, pavyzdžiui, socialiniams darbuotojams, vaiko teisių apsaugos specialistams, psichikos sveikatos specialistams, taip pat mokytojams ir kt., bendraujant su prieglobsčio prašančiais asmenimis individualiuose ar grupiniuose susitikimuose. Tais atvejais, kai taikomas bendruomeninis metodas, **bendruomenių lyderiai** taip pat galėtų naudotis instrukcijomis, kad informuotų apie temas, nagrinėjamas kišeniniuose vadovuose.

Kaip šios instrukcijos susijusios su kitomis EUAA priemonėmis?

Šis dokumentas ir pagalbos sau priemonės, apie kurias jame rašoma, yra dalis EUAA siekio gilinti žinias ir informuoti apie tarptautinės apsaugos prašytojų **psichikos sveikatą ir gerovę**. Daugiau informacijos galima rasti [EUAA svetainės](#) puslapyje apie pažeidžiamumą.

Kišeniniai vadovai ir šios instrukcijos taip pat platinami EUAA platformoje [Pakalbėkime apie prieglobstį](#), kurioje daugiausia dėmesio skiriama būtent **informacijos teikimui** tarptautinės apsaugos prašytojams.

Jei turite klausimų, reikalingi paaiškinimai ar kiti atsiliepimai apie pagalbos sau priemonių rinkinį ir jų diegimą, prašome kreiptis adresu vulnerablegroups@euaa.europa.eu.

Turinys

3

- > Kaip naudotis šiomis instrukcijomis
- > Kišeninių vadovų paskirtis
- > Užsiėmimo vedimas

4

- > Laikas, pasirengimas ir turinys

9

- > Kitos svarbios pastabos ir esminės apsaugos priemonės

Kaip naudotis šiomis instrukcijomis

Kišeniniuose vadovuose pateikiamas turinys, priminimai ir patarimai gali būti paskata kalbėti apie konkrečią problemą individualių ar grupinių užsiėmimų metu. Šiose instrukcijose pateikiama keletas esminių rekomendacijų, kaip tokiais sąlygomis naudoti kišeninius vadovus.

Visuose trijuose kišeniniuose vadovuose psichologinės problemos, taip pat ir po patirtų traumuojančių įvykių, nagrinėjamos iš trijų skirtingų tikslinių grupių – tėvų, vaikų ir brolių, seserų ir (arba) bendraamžių – perspektyvos.

Pirmojo kontakto pareigūnai gali pasinaudoti kišeniniais vadovais ir šiomis instrukcijomis organizuodami individualius arba grupinius užsiėmimus su prieglobsčio prašytojų bendruomene šiomis temomis:

- tėvystė;
- psichologiniai sunkumai ar traumos;
- kaip sumažinti neigiamų išgyvenimų riziką labai sudėtingu laikotarpiu (pvz., atvykus);
- kaip pastebėti, kai kam nors emociškai blogai (pvz., depresijos požymiai);
- kaip išlikti saugiam, kai kas nors pradeda elgtis problematiškai (pvz., pradeda vartoti alkoholį).

Kišeninių vadovų paskirtis

Šiais trimis kišeniniais vadovais siekiama padėti tėvams, vaikams ir asmenims, kurie atvyko į Europą ir pastebėjo, kad jų šeimos narių ar draugų elgesys labai pasikeitė. Pokyčiai gali pasireikšti įvairiais būdais, o kai kuriuos jie gali paveikti labiau nei kitus. Šiose priemonėse pateikiami esminiai patarimai ir priminimai, kaip padėti šiems asmenims pasijusti

geriau, ir nurodoma, kada gali reikėti prašyti profesionalios pagalbos.

Šiomis priemonėmis bandoma ugdyti bazinį **psichikos sveikatos raštingumą** ir atsakyti į tokius klausimus kaip „*Kaip pastebėti, kad esantieji šalia manęs patiria stresą?*“. Jomis taip pat siekiama stiprinti dalyvaujančių asmenų savarankišką ir kolektyvinį **veiksmingumą ir atsparumą**.

Jie naudojami kaip pagalbos sau priemonės, kurias prieglobsčio prašytojai gali naudoti patys. Tačiau gali būti situacijų, kai prieglobsčio prašytojai jaučiasi patogiau, jei turinį nagrinėja kartu su kitais. Todėl juos taip pat galima aptarti individualiuose arba grupiniuose specialistų vedamuose užsiėmimuose.

Šiomis priemonėmis taip pat stengiamasi atkreipti dėmesį į su **apsauga ir žalos išvengimu** susijusius aspektus, ypač kai kalbama apie vaikus. Siekiama užtikrinti, kad vaikai apsaugotų patys prieš bandydami padėti kitiems, kurie priešingu atveju galėtų juos įstumti į potencialiai pavojingą, smurto ar prievartos situaciją.

Užsiėmimo vedimas

Užsiėmimų vedėjai ir vertimas žodžiu grupiniuose užsiėmimuose

Jei kišeniniai vadovai naudojami **informavimo tikslais** per **grupinius užsiėmimus**, grupėje neturėtų būti daugiau kaip **10–15 prieglobsčio prašytojų**, kad diskusijos vyktų prasmingai.

Patartina turėti **vieną pagrindinį** užsiėmimo vedėją, kuris vadovauja diskusijai, ir **pagalbinį vedėją**, kuris lieka labiau antrame plane ir užsirašinėja. Pagalbinis užsiėmimo vedėjas taip pat stebi grupės dinamiką (pvz., jei kuriems nors prieglobsčio prašytojams kyla įtampa ar kitos emocijos, susijusios su konkrečia tema), pažymi visus pastebėjimus ir, prireikus, apie juos įspėja užsiėmimų vedėją.

Jei reikalingas **vertėjas žodžiu**, grupė turėtų būti mažesnė ir neviršyti **4–6 prieglobsčio prašytojų**. Todėl, kad vertimas užima daug laiko, o jei asmenų, kuriems reikia vertimo žodžiu, yra daugiau nei 4–6, gali būti, kad diskusijai skirto laiko neužteks.

Mažesnėms grupėms, kurioms padeda vertėjas, gali nereikėti jokio pagalbinio vedėjo. Užsiėmimo vedėjas turi nuspręsti, kas padės procese kiekvienai prieglobsčio prašytojų grupei. Aukštinė taisyklė: įsitikinkite, kad užsiėmimo vedėjo, pagalbinio vedėjo ir vertėjo žodžių skaičius neviršija pačių dalyvių skaičiaus.

Vertėjai žodžiu turėtų pasiruošti užduočiai ir kišeninius vadovus perskaityti iš anksto. Jie turėtų aiškiai suprasti turinį ir išmokyti taisyklingus terminus. Svarbu priminti vertėjui žodžiu, kad jis pažodžiui išverstų tai, kas sakoma, be jokio šališkumo.

Užsiėmimo vedėjai turi turėti įgūdžių, kaip skatinti sąmoningumą grupės aplinkoje. Kai prieglobsčio prašytojai yra vaikai, užsiėmimo vedėjai taip pat turėtų gerai išmanyti vaikų apsaugos ir saugumo klausimus.

Laikas, pasirengimas ir turinys

Laikas

Tiek grupiniai, tiek individualūs susitikimai turėtų būti planuojami tokiu laiku, kai dalyviai gali be problemų ar trukdžių prisijungti (pvz., po darbo ar mokyklos, o tėvai – kai vaikai yra mokykloje). **Kiekvieno užsiėmimo trukmė** neturėtų viršyti 1,5 valandos. Vėliau dėmesys sumažėja, ir dalyviai gali būti užsiėmę kita veikla.

Vieta

Susitikimų vietą reikėtų aptarti su dalyviais. Geriausia, kad vieta būtų saugi, lengvai pasiekama, įskaitant ir fizinę negalią turintiems asmenims, ir joje būtų užtikrintas privatumas. Dalyviai ir vedėjai gali sėdėti ant ratų sustatytų kėdžių, kad galėtų lengvai matyti ir išgirsti vieni kitus. Kai grupėje yra tėvų ir mažesnių vaikų, gali būti patogiau atsisėsti ant kilimo (jei tai tinka kultūriniu požiūriu), kad vaikai galėtų ropoti ir žaisti šalia tėvų, netrukdydami užsiėmimui.

Grupės sudėtis ir grupiniai susitikimai

Sudarydami **grupę**, vedėjai turėtų atsižvelgti į tokius veiksnius kaip kalba, lytis, amžius, taip pat dalyvių kultūrinė ir religinė kilmė. Organizuojant tėvų susitikimus, taip pat reikėtų įvertinti, ar abu tėvai turėtų dalyvauti tame pačiame susitikime, ar geriau juos atskirti. Taip siekiama išvengti situacijų, kai dėl galimai skirtingų požiūrių į tėvystę gali kilti barnių, kurie dar labiau paaštrintų situaciją namuose ir keltų pavojų vaiko gerovei.

Grupiniai susitikimai yra naudingi tuo, kad prieglobsčio prašytojai gali susiburti ir pasidalyti ne tik sunkumais, su kuriais susiduria, bet ir viltimis, svarbia informacija ar tiesiog smagiai praleisti laiką ir atitrūkti nuo kasdienio gyvenimo pabėgėlių priėmimo centre. Kai tokius susitikimus veda vedėjas, dalyviai yra apsaugoti, pavyzdžiui, kai grupė aptaria sudėtingą temą ir reikia įsikišti pirmojo kontakto pareigūnams. Grupiniuose susitikimuose vedėjai taip pat turi galimybę nustatyti prieglobsčio prašytojus, kurie yra pažeidžiami daugeliu atžvilgių ir kuriuos gali reikėti stebėti.

Grupiniai susitikimai – tai geras būdas kartu aptarti tam tikras temas ir suvokti, kad žmogus „nėra vienas“. Juose prieglobsčio prašytojai gali dalytis žiniomis ir mokytis vieni iš kitų. Šie susitikimai gali būti naudingi daugeliu aspektų. Tokie susitikimai taip pat gali padėti užmegzti naujas draugystes ir ryšius su kitais prieglobsčio prašytojais ir, idealiu atveju, padėti sukurti socialinės paramos tinklus.

Kai nustatoma, kad grupiniai susitikimai yra geriausia forma, svarbu užtikrinti, kad jų pradžioje dalyviai susitartų dėl savo **grupės taisyklių**. Taisyklės nustatomos vieną kartą ir taikomos visada, kai susirenka grupė (vienkartiniame arba daugelyje grupinių susitikimų).

Grupės taisyklių pavyzdys

- ✓ Gerbkite vienas kitą.
- ✓ Leiskite visiems kalbėti, bet taip pat leiskite dalyviams tik klausytis.
- ✓ Nėra klaidingų, teisingų ar svarbesnių nuomonių. (Vienintelė išimtis – jei kas nors pasisako už fizinės bausmės. Šiuo atveju užsiėmimo vedėjas turėtų įsikišti ir subtiliai paaiškinti, kad jokia smurto forma niekada nėra priimtina).
- ✓ Kiekvienas gali laisvai reikšti savo mintis.
- ✓ Dalyviai negali į užsiėmimus ateiti ir išeiti, kada užsinorėję.
- ✓ Posėdžio metu negalima kalbėti telefonu.
- ✓ Telefonų garsas išjungiamas.
- ✓ **Konfidencialumas:** kišeniniuose vadovuose aptartomis bendromis temomis galima dalytis su kitais bendruomenės nariais. Tačiau asmeniniai klausimai, kuriais dalyviai dalijasi, turėtų likti grupės viduje.
- ✓ Grupiniai susitikimai turėtų būti saugi erdvė, kurioje būtų galima pasidalyti mintimis ir rūpesčiais.

Galimas konfidencialumo neužtikrinimas yra vienas iš **grupinių susitikimų apribojimų**. Dalyviai gali „pamiršti“ grupės taisykles, įskaitant konfidencialumo principą. Todėl užsiėmimo vedėjai turi priminti dalyviams nesidalyti labai asmenine patirtimi, nes grupiniai susitikimai nėra konsultacija. Po susitikimo su užsiėmimo vedėjais galima aptarti labai svarbias ir (arba) asmenines temas. Nors grupiniai susitikimai turėtų būti laikomi „saugia“ erdve mokytis ir dalytis informacija, niekada negalima užtikrinti, kad aptariama informacija nebus atskleista kitiems bendruomenės nariams, o tai kelia riziką.

Tam tikrais atvejais gali būti tikslinga rengti uždarus šeimyninius užsiėmimus, kuriuose dalyvautų tėvai ir vaikai, jaučiantys emocinį sunkumą ir skirtingai su juo besitvarkantys. Tokiu atveju užsiėmimą turėtų vesti socialinis darbuotojas arba psichikos sveikatos specialistas. Vis dėlto tokia tvarka turėtų būti įgyvendinama etapais, galbūt iš pradžių pradedant individualiomis sesijomis, o paskui suburiant dalyvius kartu, atsižvelgiant į kontekstą ir iškilusius iššūkius.

Turinys

Kišeniniuose vadovuose nurodyti **pagrindiniai požymiai** ir kai kurios **įprastos reakcijos**, kurias galima pastebėti, kai vaikas, paauglys, draugas, brolis ar sesuo, ar tėvas patiria sunkumus. Priemonėse išvardytos temos yra susijusios su įvairiomis galimomis situacijomis, kuriose gali kilti pavojus, taip pat patarimai ir priminimai, kaip į jas reaguoti. Ne visiems prieglobsčio prašytojams visos sritys bus vienodai įdomios, o jų turinys nėra baigtinis. Todėl užsiėmimų vedėjai raginami pasiūlyti prieglobsčio prašytojams patiems pateikti pavyzdžių ir pasiūlymų, kas galėtų būti naudinga ar nenaudinga.

Paprastai grupinė diskusija turėtų vykti apie tai, kas naudinga tiems dalyviams. Todėl **dalyviai** patys **pasirenka, vadovaujasi** ir tam tikru mastu **nurodo, kas bus nagrinėjama užsiėmimo metu**.

Užsiėmimų tikslas – suteikti dalyviams priemonių, kurios padėtų jų šeimos nariams ir draugams jaustis geriau. Kalbant apie vaikus, pagrindinė žinia, kurią reikia perduoti, yra ta, kad vaikai turi teikti pirmenybę savo saugumui.

Kaip dalytis turiniu

Priklausomai nuo grupės sudėties ir dalyvių poreikių, kišeninių vadovų **turiniu galite dalytis** įvairiais būdais. Toliau rasite galimus pasirinkimus.

- Kiekvienam dalyviui pateikite po spausdintą priemonės versiją, kad grupė galėtų ją perskaityti kartu.
- Jei įmanoma, rodykite turinį ant sienos per projektorius ir kartu garsiai perskaitykite jį dalyvių kalba (jei reikia, naudojantis išversta versija ir su vertėjo pagalba). Jums, kaip koordinatoriui, reikės remtis versija jūsų valstybės narės kalba.
- Iš anksto pasirinkite keletą puslapių, atsispausdinkite juos kaip plakatus ir pakabinkite ant susitikimų kambario sienų. Dalyviai gali vaikščioti palei plakatus ir porose ar mažesnėse grupelėse aptarti, ką pamatė, perskaitė, suprato, taip pat ką norėtų papildyti. Po to diskusija bus tęsiama didesnėje grupėje.
- Atspausdinkite nuorodas, priminimus ir rekomendacijas ant atmintinės kortelių ir padėkite jas apverstas dalyvių grupės viduryje. Dalyviai pasirenka korteles, perskaito jas garsiai (arba jas skaito užsiėmimo vedėjas ir (arba) vertėjas), apmąsto ir aptaria grupėje.

Kaip aptarti turinį su dalyviais

Norint surengti prasmingą diskusiją, svarbu užtikrinti, kad būtų atkreiptas dėmesys į **amžiaus, lyties ir kultūros** skirtumus.

Papildomus pasiūlymus, kaip tėvai ir vaikai paprastai atpažįsta, kad kam nors yra blogai, kaip jie reaguoja ir į ką kreipiasi, galima aptarti vėlesnių užsiėmimų (individualių arba grupinių) metu. Siekiant užtikrinti **kultūrą, amžių ir lytį atitinkantį požiūrį**, patariama pasiūlymus grupuoti pagal prieglobsčio prašytojų kilmės vietą, lytį, religiją ir amžių.

Jei dalyviai nepareiškė pageidavimų dėl to, kurią sritį iš kišeninių vadovų jie norėtų aptarti, galite:

- veikti **pagal požymius ir reakcijas bei patarimus** ir aprėpti vieną sritį per užsiėmimą; arba
- **sugrupuoti turinį** ir per vieną užsiėmimą aptarti 2 ar 3 sritis; arba
- iš karto **vienu kartu** aptarkite visą priemonę (vedėjas skaito kišeninį vadovą kartu su dalyviais ir į klausimus atsako tik tada, kai jie iškyla). Galite pasirinkti bet kurį iš pirmiau nurodytų variantų, priklausomai nuo grupės dinamikos, dalyvių supratimo ir poreikių.

Pastaba vedėjui

Šiame skyriuje rasite pasiūlymų, kaip palengvinti grupės susitikimus ir bendradarbiauti su prieglobsčio prašytojais aptariant kiekvieną iš kišeninių vadovų.

Kaip galiu padėti savo vaikui sunkiu metu?

Susitikimo su tėvais, kuriame aptariamas jų mažamečio ar paauglio vaiko elgesys ir gerovė, organizavimas

Išvadinis pratimas

Pabandykite pradėti nuo nedidelės užduoties ir paklauskite dalyvių, kokie yra jų pomėgiai ir kokį

maistą jie labiausiai mėgsta. Užbaikite klausimu apie tai, iš kur jie atvyko. Dalyviai trumpai pasidalija. Tai galima organizuoti žaismingai ir neturėtų užtrukti ilgiau nei 10 minučių. Klausimas „iš kur jūs atvykote?“ padeda vedėjui tęsti pokalbį.

Užsiėmimo vedėjas atkreipia dėmesį į skirtingas dalyvių kilmės šalis, regionus bei miestus ir nurodo, kad dėl tokios įvairovės gali skirtis ir tai, kaip mes pastebime, kad kažkam yra blogai, ir ką galime padaryti, kad padėtume. Vedėjas klausia:

- Ten, iš kur esate kilę, kaip žmonės paprastai supranta, kad kažkam šeimoje yra blogai?
- Ką paprastai daro tėvai, matydami, kad jų vaikai yra susirūpinę?

- Ką tėvai paprastai daro, kad jų vaikas pasijustų geriau, kai jam liūdna arba kai jis yra susirūpinęs? Kas jums pasiteisino?
- Ar ten, kur dabar gyvenate, yra kokių nors paramos mechanizmų, kurie galėtų būti naudingi?

Kaip vedėjas, pasidomėkite, ar grupės nariai gali paminėti kokias nors oficialias paramos tarnybas (pvz., socialinius darbuotojus, slaugytojus), prieinamas centre ir galinčias suteikti pagalbą visiems grupės nariams. Taip pat galite patikrinti, ar galima gauti neformalią paramą, pavyzdžiui, vyresnio amžiaus žmonių, kurie susitinka su jaunimu ir padeda tėvams auklėti vaikus, religinių bendruomenių vadovų, kitų bendruomenės narių ir pan.

Šie du kišeniniai vadovai skirti 12–17 metų vaikams, tačiau jais gali naudotis ir jaunuoliai. Jei dalyvių grupę sudaro jaunesni nei 12 metų vaikai, užsiėmimo vedėjai turės pritaikyti kalbą prie dalyvių amžiaus. Jie taip pat turi užtikrinti geriausius vaiko interesus, atsižvelgiant į tai, kuo galima ir (arba) reikia dalytis ir ką aptarti, atsižvelgiant į vaiko amžių ir raidos etapą.

Šiais elementais taip pat bus grindžiamas formatas, kurį reikia naudoti. Pavyzdžiui, mažiems vaikams gali netikti tai, kad turinys skaitomas. Nerekomenduojama aptarinėti kišeninių vadovų turinio su jaunesniais nei 8 metų vaikais. Bet kuriuo atveju su mažesniais vaikais dirbantys darbuotojai turi turėti atitinkamų įgūdžių.

Kaip elgtis situacijose, kai mano tėvai atrodo liūdni, susirūpinę ar pikti?

Susitikimo su vaikais, kuriame aptariamas jų tėvų elgesys ar gerovė, organizavimas

Išvadinis pratimas

Pabandykite pradėti nuo nedidelės užduoties ir paklauskite dalyvių, kokie yra jų pomėgiai ir kokį maistą jie labiausiai

mėgsta. Užbaikite klausimu apie tai, iš kur jie atvyko. Dalyviai trumpai pasidalija. Tai galima organizuoti žaismingai ir neturėtų užtrukti ilgiau nei 10 minučių. Klausimas „iš kur jūs atvykote?“ padeda vedėjui tęsti pokalbį.

Užsiėmimo vedėjas atkreipia dėmesį į skirtingas dalyvių kilmės šalis, regionus bei miestus ir nurodo, kad dėl tokios įvairovės gali skirtis ir tai, kaip mes pastebime, kad kažkam yra blogai, ir ką galime padaryti, kad liktume saugūs ir padėtume. Vedėjas klausia:

- Kaip suprasti, kad suaugusiajam nėra gerai ir kad jam gali reikėti pagalbos?
- Kaip elgiasi suaugusieji, kai jiems nėra gerai? Ką jie daro kitaip nei įprastai?

Padarykite pauzę ir pažiūrėkite, kuo pasidalijo jaunuolių grupė. Tęskite sakydami:

- Pasidalijote keliais pavyzdžiais, pavyzdžiui, „jie elgiasi keistai, elgiasi kitaip nei anksčiau ir pan.“ (vedėjas nurodo dalyvių pateiktus pavyzdžius). Ar galite prisiminti, ką suaugusieji gali daryti, į ką vaikai turėtų atkreipti dėmesį, kad išliktų saugūs?

Vedėjas atidžiai klausosi jaunuolių ir pasižymi tai, kuo jie dalijasi. Vedėjas stengiasi atsargiai susieti tai, kas buvo bendrai pasakyta apie suaugusiuosius, su tėvų elgesiu, taip pat pasitelkdamas pavyzdžius iš kišeninių vadovų. Svarbu **neįvardyti** grupėje esančių vaikų tėvų. Vaikai neturi jausti, kad jų asmeninė situacija aptarinėjama viešai. Vedėjas gali pasakyti, pvz.:

- Jūs daug kuo pasidalijote. Kartais taip gali elgtis net tėvai.

Vedėjas pamini depresijos požymius, pvz., kai asmuo nesidomi jokia veikla, nesirūpina vaikais taip, kaip anksčiau. Tai turėtų paskatinti diskusiją apie tai, kad sudėtingos patirtys gali versti žmogų elgtis kitaip. Pavyzdžiui, kurį laiką tėvai gali būti uždaresni, irzlesni, nekantresni ir labiau susirūpinę. Tai normalu ir situacija turėtų vėl pasikeisti.

Svarbu pažymėti, kad smurtas prieš vaiką (fizinis, žodinis, psichologinis ar net seksualinis) **niekada** negali būti pateisinamas. Nepriimtina, kad tėvai smurtauja. Jauniesiems dalyviams reikia pabrėžti, kad nors ir normalu, jog tėvai ne visada gali būti mandagūs, malonūs ir pagarbūs, galbūt dėl sudėtingų aplinkybių, smurtas yra nepriimtinas.

Kaip vedėjas, įsitikinkite, kad dalyviai žino, kaip svarbu išlikti saugiems. Šiuo tikslu atkreipkite dėmesį į apgyvendinimo įstaigoje teikiamas pagalbos paslaugas vaikams, kurie gyvena su agresyviais ar blogai besijaučiančiais tėvais ir (arba) globėjais.

Pasistenkite, kad vaikai grupėje pasidalytų **naudinga informacija** apie tai, kaip išlikti saugiems. Jie gali nurodyti asmenis (pvz., globėjus), institucijas, pagalbos linijas ir kt., į kuriuos jie gali kreiptis pagalbos. Vis dėlto **būkite atidūs ir užduokite klausimus apie veikiančius paramos mechanizmus tik tuo atveju, jei esate tikri, kad parama yra prieinama**. Jei žinote, kad vaikai bus palikti vieni, pabandykite išsiaiškinti, kaip galima organizuoti **bendruomenės paramą** sudėtingose situacijose.

Svarbu, kad vaikai nesidalytų asmenine patirtimi. **Grupinis susitikimas nėra konsultacija**. Tai bendro pobūdžio diskusija apie artimų žmonių patiriamų sunkumų požymius. Jei vedėjas pastebi, kad dėl asmeninių aplinkybių reikia plačiau kalbėti, vaikas ar grupės nariai informuojami, kad jie gali susisiekti su užsiėmimų vedėju (-ais) ir pasidalyti savo asmeninėmis problemomis **po** susitikimo.

Kaip elgtis, kai mano draugas, brolis ar sesuo liūdi, pyksta ar elgiasi pavojingai?

Susitikimo su vaikais, kuriame aptariamas jų draugų ar brolių/seserų elgesys ar gerovė, organizavimas

Įvadinis pratimas

Pabandykite pradėti nuo nedidelės užduoties ir paklauskite dalyvių, iš kur jie atvyko, kokie

jų pomėgiai, kokį maistą jie labiausiai mėgsta ir pan. Dalyviai trumpai pasidalija. Tai galima organizuoti žaismingai ir neturėtų užtrukti ilgiau nei 10 minučių.

Po to atkreipkite dėmesį į tai, kad visi turime skirtingą patirtį, tačiau visi galime pasakyti, jei kažkam yra blogai. Paskatinkite vaikus pateikti pavyzdžių, tačiau neverskite jų pasakoti asmeninių istorijų. Galite pasiteirauti:

- Kaip pastebėti, kad draugui ar broliui ar seseriai yra blogai?

Kaip vedėjas, pabandykite atkreipti vaikų dėmesį ne tik į tai, ką jie mato iš elgesio, bet ir į tai, ką gali išgirsti, pvz., jei draugas ar brolis ar sesuo ėmė kitaip kalbėti (vartoja blogus žodžius, kalba agresyviai)

arba pradėjo kalbėti tokiomis temomis kaip gaujos, narkotikai ar pan.

Su jaunuoliais aptarkite, kaip svarbu būti lojaliam draugui tol, kol tai nekelia pavojaus kieno nors saugumui. Atkreipkite dėmesį į tai, kad svarbu pamatyti, kada draugui ar broliui ar seseriai gresia pavojus. Tokiu atveju vertėtų kreiptis į patikimą suaugusįjį patarimo.

Kaip koordinatorių, pasiruoškite informaciją apie dažniausiai jaunuolių pasitelkiamus neigiamus būdus įveikti sunkumus, kurie žinomi jūsų darbe. Atidžiai išklauskite grupę ir spręskite, kokią papildomą informaciją galėtumėte pateikti grupės nariams. Priklausomai nuo to, apie ką kalbama, galbūt norėsite pasiūlyti pagalbos, susijusios su sveikata, šeimos planavimu, psichosocialinėmis paslaugomis, švietimu, namų darbų ruošimo būreliais, sporto užsiėmimais, muzikos / meno / kultūros veiklomis vaikams ar jaunimui, reabilitacijos paslaugomis (taip pat ir dėl narkotikų vartojimo).

Grupės susitikimai nėra konsultacijos. Todėl asmeninę patirtį reikėtų aptarti su atitinkamu asmeniu **pasibaigus** grupiniam susitikimui. **Svarbiausia turėtų rūpėti vaiko ar paauglio saugumas ir apsauga.** Konkrečiais atvejais (prieglobsčio prašytojus, kuriems reikalinga pagalba) būtinai nukreipkite pas atitinkamą paslaugų teikėją, jei toks yra. Nepamirškite šių galimybių aptarti su vaiku **tik** tuo atveju, jei paslaugos iš tikrųjų yra prieinamos.

Grupių susitikimų metu vedėjai turės atsižvelgti į prieglobsčio prašytojų pasiūlymus ir lanksčiai juos įtraukti į diskusiją. Jei dalyvių tiesiogiai pateikti

pavyzdžiai yra efektyvesni, siekiant paskatinti prasmingą pokalbį, geriausia pasitelkti juos, o ne kalbėti apie kišeninius vadovus.

Kitos svarbios pastabos ir esminės apsaugos priemonės

- Dalyviai informuojami apie individualaus (-ių) arba grupinio (-ių) susitikimo (-ų) tikslą. Dėl tvarkaraščio susitariama bendrai, o dalyvavimas yra savanoriškas.
- Jei grupės susitikimuose dalyvauja vaikai, juos prižiūrintis asmuo turi būti informuotas ir su tuo sutikti.
- Visiems dalyviams suteikiama vienoda galimybė pasidalyti savo mintimis, tačiau nei vienas nėra stumiamas ar verčiamas aktyviai dalyvauti diskusijoje. Grupinės diskusijos turi būti subalansuotos ir jose neturėtų dominuoti vienas grupės narys arba tik vienos lyties asmenys.
- Nors kai kuriais atvejais gali būti naudinga rengti mišrių grupių susitikimus (pvz., kai abu tėvai dalyvauja tame pačiame grupiniame susitikime arba kai yra mišri paauglių grupė), paprastai tinkamesnės ir saugesnės yra grupės, kuriose dalyvauja vienos lyties dalyviai. Tai ypač aktualu, kai tėvystė ar lyčių vaidmenys aptariami kaip platesnio paramos tėvams priemonių rinkinio dalis. Todėl užsiėmimų vedėjas, prieš nusprenddamas, kad poros dalyvautų toje pačioje sesijoje, turėtų nuodugniai išanalizuoti padėtį. Reikia užtikrinti, kad visi dalyviai laikytųsi principo „nekenk“.
- Atsakymai neskirstomi į „teisingus“ ar „neteisingus“. Grupės aplinka turėtų būti laikoma bendra mokymosi platforma, kurioje būtų galima sužinoti, kas padeda arba nepadeda. Išimtis galioja tada, kai tam tikri grupės nariai taiko fizines bausmes vaikams arba imasi kitokių formų smurto, kad „pataisytų“ vaiką ar draugą. Taip nutikus, koordinatorius turėtų rūpestingai įsiterpti ir paraginti taikyti alternatyvas tokioms bausmėms. Koordinatoriai turi žinoti, kad kai kuriose prieglobsčio prašytojų kilmės šalyse fizinės bausmės vis dar gali būti teisėtos, įskaitant mokyklose. Nors turi būti skatinamas **visiškas nepakantumas smurtui**, tai turi būti daroma **subtiliai**. Bendraudami su tėvais, stenkitės palaikyti atvirą dialogą ir aptarti „gero auklėjimo“ įgūdžius. Tikslas – užtikrinti vaikų saugumą. Šiuo tikslu jums gali tekti aptarti, kas priimtina ES kontekste.
- Diskusijų **dėmesio centre visada turėtų būti tai, kas padeda** dalyviams, kad jų vaikas, jie patys, jų šeimos nariai ar draugai jaustųsi saugiau ir geriau. Jei priemonėse pateikti pavyzdžiai yra naudingi dalyviams, jie gali būti naudojami diskusijos tikslais. Jei grupės pateikti pavyzdžiai yra naudingesni diskusijai, visiškai verta remtis šiais pavyzdžiais.
- Jei užsiėmimo metu dalyvis stipriai kenčia, jam nedelsiant turėtų būti suteikta specializuota pagalba ir individuali konsultacija. Šiuo atveju kišeninių vadovų turiniu galima dalytis vieno užsiėmimo metu, kai manoma, kad tai naudinga. Koordinatoriai grupėse neturėtų aptarinėti labai asmeniškų dalykų, susijusių su krizine situacija šeimoje. Taip siekiama apsaugoti atitinkamus tėvus, vaikus arba draugus ir užtikrinti, kad jų problemos nebūtų atskleistos visuomenei.
- Užsiėmimo vedėjai turi nepamiršti, kad jei vertėjai priklauso prieglobsčio prašytojų bendruomenei, jie gali patirti panašių sunkumų kaip ir kiti grupės nariai. Užsiėmimą jam užsibaigus rekomenduojama su vertėju aptarti.
- Tiek užsiėmimo vedėjas, tiek pagalbinis vedėjas turėtų atkreipti dėmesį į diskusijų klausimus, kad būtų galima imtis tolesnių veiksmų su prieglobsčio prašytojais, kuriems reikalinga pagalba, ir (arba) jų vaikais, broliais/seserimis ir draugais.
- Kritiniais atvejais (pvz., bandymo nusižudyti atveju) informaciją reikia perduoti kitiems kolegoms užtikrinant prieglobsčio prašytojo konfidencialumą. Prireikus gali būti reikalingas šeimos narių ar globėjų sutikimas, kad visiems susijusiems asmenims būtų suteikta efektyvi ir saugi parama.

Nei Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (EUAA), nei joks EUAA vardu veikiantis asmuo nėra atsakingas už toliau pateikiamos informacijos naudojimą.

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2024

PDF ISBN 978-92-9410-331-4 doi:10.2847/735904 BZ-09-23-324-LT-N

© Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (EUAA), 2024

Iliustracija tituliname puslapyje: ©Mary Long/stock.adobe.com; ©KeronnArt/stock.adobe.com; ©The img/stock.adobe.com; ©Good Studio/stock.adobe.com; ©Natalia/stock.adobe.com, puslapis nuo 3 iki 6: piktogramos © Panuwat/stock.adobe.com, puslapis 5: ©iStock.com/vasabii, puslapis 6: ©Mary Long/stock.adobe.com; ©KeronnArt/stock.adobe.com, puslapis 7: ©The img/stock.adobe.com, puslapis 8: ©Good Studio/stock.adobe.com; ©Natalia/stock.adobe.com.

Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį. Norint naudoti ar atgaminti nuotraukas ir kitą medžiagą, kurių autorių teisės nepriklauso EUAA, reikia gauti tiesioginį autorių teisių turėtojų leidimą.

Europos Sąjungos
leidinių biuras

